

Josep Maria Aloy

Estudiós literatura infantil i juvenil i crític literari.

Antoni Payà, il·lustració per a *Una veu del passat*, d'Eusebia Rayó.

La literatura infantil i juvenil a les Illes Balears.

La literatura infantil y juvenil en las Islas Baleares.

Literature for Children and Adolescents in the Balearic Islands.

He de confessar clarament i sense cap pretensió adulatora que la literatura infantil i juvenil que es fa a les Illes és una literatura que sempre m'ha interessat molt des dels seus inicis. Jo sostinc una opinió que m'agradaria exposar i és que la literatura infantil i juvenil de les Illes, especialment, és clar, la que es fa a Mallorca, és d'una qualitat i d'un interès difícils de trobar, globalment, en d'altres literatures.

Els amics escriptors que hi tinc saben prou bé que no pretenc quedar bé amb ells i, per tant, no tinc necessitat tampoc d'exagerar les coses. Però jo crec que a les Illes, potser per qüestions geogràfiques, primer, per la responsabilitat de crear a partir de zero una literatura pròpia i, segurament, per una sintonia pel que fa a gustos, sentiments, preocupacions socials i necessitats de tot ordre, el producte final ha resultat gratificant i de qualitat.

L'any 2002, l'Editorial Moll, amb la col·laboració de la Conselleria d'Educació i Cultura del Govern de les Illes Balears, amb l'Institut de Ciències de l'Educació i amb la Caixa de Pollença, publica el llibre *Guia de la literatura infantil i juvenil de les Illes Balears*. Aquest treball, exhaustiu, té una anàlisi introductòria d'una important estudiant mallorquina, Caterina Valriu, en la qual podem llegir que, després del restabliment de la democràcia, la literatura infantil i juvenil a les Illes parteix de zero, amb l'únic referent de les rondalles.¹

Partir de zero vol dir que l'any 1975 no existeix cap llibre infantil d'autor il·lenc. Però just aquest any es concedeix el prestigiós

Tengo que confesar claramente y sin ninguna pretensión adulatora que la literatura infantil y juvenil que se hace en las Islas es una literatura que siempre me ha interesado mucho desde sus inicios. Yo sostengo una opinión que me gustaría exponer y es que la literatura infantil y juvenil de las Islas, especialmente, claro está, la que se hace en Mallorca, es de una calidad y de un interés difíciles de encontrar, globalmente, en otras literaturas.

Los amigos escritores que tengo ahí saben muy bien que no pretendo quedar bien con ellos y, por lo tanto, tampoco tengo necesidad de exagerar las cosas. Pero yo creo que en las Islas, quizás por cuestiones geográficas, primero, por la responsabilidad de crear a partir de cero una literatura propia y, seguramente, por una sintonía con respecto a gustos, sentimientos, preocupaciones sociales y necesidades de todo orden, el producto final ha resultado gratificante y de calidad.

En el año 2002, la Editorial Moll, con la colaboración de la Consejería de Educación y Cultura del Gobierno de las Islas Baleares, con el Instituto de Ciencias de la Educación y con la Caixa de Pollença, publica el libro *Guia de la literatura infantil i juvenil de les Illes Balears*. Este trabajo, exhaustivo, tiene un análisis introductorio de una importante estudiant mallorquina, Caterina Valriu, en el que podemos leer que, después del restablecimiento de la democracia, la literatura infantil y juvenil en las Islas parte de cero, con el único referente de las rondalles.¹

I must confess, without any desire to flatter, that Balearic literature for children and adolescents is a literature that has always fascinated me since its early days. I would like to expound an opinion that I hold: Balearic literature for children and adolescents (particularly, needless to say, Mallorcan literature) is characterized by high standards and an interest appeal that are hard to find, generally speaking, in other literatures.

Writer friends of mine here are well aware that it is not my intention to curry their favour, so I have no need to exaggerate. I believe, however, that in the Balearic Islands, the end product has turned out to be a gratifying high quality one, perhaps for geographical reasons: firstly given the responsibility involved in creating local literature right from scratch and, almost certainly, because of its capacity to tune in with tastes, feelings, social concerns and needs of all kinds.

In 2002, with the joint collaboration of the Balearic Government's Department for Educational and Cultural Affairs, the Institute for Educational Sciences and the Caixa de Pollença savings bank, the publishing house Editorial Moll brought out a guide entitled *Guia de la literatura infantil i juvenil de les Illes Balears*.¹ This exhaustive guide contains an introductory analysis by a leading Mallorcan academic, Caterina Valriu, where we can read that, following the restoration of democracy, literature for children and adolescents in the Balearic Islands started out from scratch, with the rondalles² as its only reference.³

premi Josep Maria Folch i Torres a l'obra *El rei Gaspar*, del mallorquí Gabriel Janer Manila, llibre que es publica l'any següent a la col·lecció Els Grumets de la Galera i que marcarà l'inici d'una nova manera de fer literatura. Jo no sé si els lectors i crítics d'arreu del país hem estat prou sensibles a l'hora de mostrar un reconeixement explícit a la importància que ha tingut Gabriel Janer Manila en la literatura de les Illes, no sols pel cos literari que ha sabut crear —un dels més importants de tot l'Estat—, sinó també per la influència que ha exercit en els autors posteriors, entre els quals cal esmentar noms de considerable prestigi com els de Miquel Rayó —un dels més destacats, sinó el que més— junt amb Pere Morey, Pau Faner, Ponç Pons, Eusèbia Rayó, Miquel Ferrà... i alguns altres. Per no parlar també de la influència que ha exercit en escriptors no illencs.

Però tornem a la figura d'en Biel Janer Manila per escoltar què en diu el mateix Miquel Rayó, un bon amic seu. És un fragment que he extret d'una conversa que vaig sostenir amb ell a través del correu electrònic: «Janer Manila va marcar unes coordenades. La principal: que escriure per a infants no era una cosa de segon ordre i que el llenguatge no havia de ser banal [...] la persona i l'obra d'en Biel Janer és essencial, fundacional [...]. Si visquéssim en un lloc normal, alguna obra seva seria canònica, vull dir: tots els ciutadans de parla catalana la llegirien almenys un cop en la vida [...]. La gran lliçó d'en Janer Manila és la de l'exigència en temes i estil. No es pot fer literatura banal després d'ell.»

Doncs bé, l'any 1976, amb la primera novel·la per a joves d'en Biel: *El rei Gaspar*, que encara ara es continua editant, es dona el tret de sortida al naixement i la configuració d'un projecte literari col·lectiu que naixia amb força i convicció, si bé amb molta cautela en els primers moments, però, el que és més important, naixia i creixia sense gaire necessitat de mirar què es feia al Principat ni en altres indrets. L'impacte que va tenir aquesta primera novel·la va ser tan gran que van haver de passar almenys sis anys perquè un segon escriptor, agosarat tanmateix, publicés la segona. Era l'any 1982 i la novel·la fou l'excel·lent *El raïm del sol i de la lluna* d'en Miquel Rayó. Gosadia i decisió valenta si tenim en compte a quina alçada es trobava el llistó. A partir d'aquí, el gel ja s'havia trencat i el fet literari a les Illes va anar prenent prestigi i credibilitat i molt probablement més d'un mirant d'esquitllentes i tots plegats molt atents a la manera com anava evolucionant el procés creatiu d'aquells primers agosarats.

Una quarantena d'autors

El resultat no ha pogut ser millor, fins ara. Si sumem la producció entre 1976 i 2001 —és a dir, durant els vint-i-cinc primers anys

Partir de cero quiere decir que en el año 1975 no existe ningún libro infantil de autor isleño. Pero justo este año se concede el prestigioso premio Josep Maria Folch i Torres a la obra *El rei Gaspar*, del mallorquí Gabriel Janer Manila, libro que se publica al año siguiente en la colección Els Grumets de la Galera y que marcará el inicio de una nueva manera de hacer literatura. Yo no sé si los lectores y críticos de todo el país hemos sido lo bastante sensibles a la hora de mostrar un reconocimiento explícito a la importancia que ha tenido Gabriel Janer Manila en la literatura de las Islas, no sólo por el cuerpo literario que ha sabido crear —uno de los más importantes de todo el Estado—, sino también por la influencia que ha ejercido en los autores posteriores, entre los cuales cabe mencionar nombres de considerable prestigio como los de Miquel Rayó —uno de los más destacados, sino el que más— junto con Pere Morey, Pau Faner, Ponç Pons, Eusèbia Rayó, Miquel Ferrà... y algunos otros. Por no hablar también de la influencia que ha ejercido en escritores no isleños.

Pero volvamos a la figura de Biel Janer Manila para escuchar qué dice el propio Miquel Rayó, un buen amigo suyo. Es un fragmento que he extraído de una conversación que mantuve con él a través del correo electrónico: «Janer Manila marcó unas coordenadas. La principal: que escribir para niños no era una cosa de segundo orden y que el lenguaje no tenía que ser banal [...] la persona y la obra de Biel Janer es esencial, fundacional [...]. Si viviéramos en un lugar normal, alguna obra suya sería canónica, quiero decir: todos los ciudadanos de habla catalana la leerían al menos una vez en la vida [...]. La gran lección de Janer Manila es la de la exigencia en temas y estilo. No se puede hacer literatura banal después de él.»

Pues bien, en el año 1976, con la primera novela para jóvenes de Biel, *El rei Gaspar*, que todavía ahora se sigue editando, se da el disparo de salida al nacimiento y a la configuración de un proyecto literario colectivo que nacía con fuerza y convicción, aunque con mucha cautela en los primeros momentos, pero, lo que es más importante, nacía y crecía sin mucha necesidad de mirar lo que se hacía en el Principado ni en otros lugares. El impacto que tuvo esta primera novela fue tan grande que tuvieron que pasar al menos seis años para que un segundo escritor, realmente atrevido, publicara la segunda. Era el año 1982 y la novela fue la excelente *El raïm del sol i de la lluna* de Miquel Rayó. Osadía y valiente decisión si tenemos en cuenta a qué altura se encontraba el listón. A partir de aquí, ya se había roto el hielo y el hecho literario en las Islas fue adquiriendo prestigio y credibilidad y muy probablemente más de uno miraba de soslayo y todos muy atentos a la manera

Starting out from scratch means that in 1975 there was no local author of children's literature in the Balearic Islands. In that very same year year, however, a book entitled *El rei Gaspar*⁴ by a Mallorcan, Gabriel Janer Manila, won the prestigious Josep Maria Folch i Torres Award, going on to be published the following year in the Els Grumets collection by La Galera publishing house. It would mark the beginning of a new way of creating literature. I am not sure whether Balearic readers and critics have been sufficiently sensitive in openly recognizing the major role that Gabriel Janer Manila has played in Balearic literature, not just in terms of the literary corpus he has created (one of the most prolific in the whole of Spain), but also because of the influence he has exerted on later authors, who include well-known names like Miquel Rayó (one of the most outstanding names or even the leading name), Pere Morey, Pau Faner, Ponç Pons, Eusèbia Rayó, Miquel Ferrà and a few others. This is without mentioning the influence he has had on writers from outside the islands.

But let us go back to Biel⁵ Janer Manila and listen to what Miquel Rayó, a good friend of his, has to say. This is an extract of a conversation I had with Rayó by e-mail: «Janer Manila established certain criteria, the main one being that writing for children was not a secondary activity and that there was no need for the language to be banal [...] Biel Janer has played a role that is essentially foundational, both as a person and through his work [...]. If we lived in a normal place, reading one of his books would be the norm, by which I mean that all Catalan-speaking citizens would read one at least once in their lives [...]. The great lesson that Janer Manila teaches us are his high standards in themes and style. After Janer Manila, banal literature is impossible.»

Thus in 1976, the first novel for young readers by Biel, *El rei Gaspar*, which still continues to be published today, heralded the birth and configuration of a joint literary project that emerged with force and conviction, albeit initially with considerable caution. What is more important, though, is the fact that it emerged and grew without too much need to look at what was being done in Catalonia or in other places. The impact of that first novel was so great that at least six years would pass before another obviously daring writer published the second. It was 1982 and the novel was the superb *El raïm del sol i de la lluna*⁶ by Miquel Rayó. It was a bold, brave decision if we bear in mind the high standards that had been set. From then on, the ice was broken and literature in the Balearics came to acquire an increasingly prestigious reputation and growing credibility, with (no doubt) more than one writer taking a sneaky look and everyone paying close

d'aquesta nova literatura d'autor—, obtenim un total de més de dos-cents cinquanta llibres signats per una quarantena d'autors. Només a les Illes! Una quarantena d'autors que d'alguna manera escrivien esperonats per aquella primera manera de narrar o de fer literatura d'en Biel però que, òbviament, de seguida van anar elaborant la seva pròpia línia, trenant el seu propi estil i creant la seva pròpia trajectòria.

Malgrat, però, la pròpia trajectòria de cada un dels escriptors illencs, es mantenen, no obstant això, unes característiques més o menys comunes, en algun moment o altre, en tot el conjunt d'autors. I una de les més importants ja l'hem destacada, a través de les paraules d'en Miquel Rayó: el llenguatge. Caterina Valriu no té dubtes: «La riquíssima prosa de mossèn Antoni M. Alcover deixa sentir la seva influència en nombroses obres, sobretot en les publicades al llarg de la dècada 1976-1986. Sovint és un homenatge que l'autor —de forma ben conscient— fa a aquestes històries que tant l'atrauen.» De fet, l'ús d'un llenguatge ric i genuí, que es pot relacionar amb el propi de les rondalles, i la dimensió poètica del llenguatge que empren la majoria dels escriptors illencs són observacions fàcils de comprovar.

Per aportar una nova opinió, i en aquest cas des de fora, crec oportú citar un fragment d'un article de la Teresa Duran en el qual fa esment també d'aquest element diferenciador i genuí de la literatura de les Illes. Diu Teresa Duran: «En el llenguatge narratiu dels escriptors balears, hi trobo sempre el pòsit d'una sòlida llengua de transmissió oral. Hi trobo, clara i transparent, la tradició rondallística d'En Jordi des Racó o d'en Francesc d'Albranca, si voleu filar prim... Es tracta, essencialment de l'especial manera d'ençar el lector —cada paràgraf un parany, cada capítol un crescendo— tan propi de la manera dels rondallaires que atrauen l'oient no només per allò que estan explicant, sinó també per la manera com ho estan explicant. Per la manera de fer glatir, entreveure, preveure, recrear, precipitar o deixar fruir d'una seqüència. Aquest és un exercici o, si voleu, una pràctica literària que només l'oïda ensenya.»²

Literatura per damunt de tot

Deixo clar, doncs, que allò que sorprèn d'aquesta literatura és la qualitat literària per damunt de tot. Parlo en general, evidentment. Però sorprèn molt que es valori molt més la qualitat literària que, per exemple, les ganes de moralitzar o el didacticisme tan propi de l'època... No passa el mateix al Principat, sense cap mena de dubte, on, exceptuant autors com Vallverdú i algun altre, sembla que hom prioritzi els valors i els missatges positius i deixi de banda alguns dels aspectes més formals. En aquest

como iba evolucionando el proceso creativo de aquellos primeros atrevidos.

Una cuarentena de autores

El resultado no ha podido ser mejor, hasta ahora. Si sumamos la producción entre 1976 y 2001 —es decir, durante los veinticinco primeros años de esta nueva literatura de autor—, obtenemos un total de más de doscientos cincuenta libros firmados por una cuarentena de autores. ¡Sólo en las Islas! Una cuarentena de autores que de alguna manera escribían espoleados por aquella primera manera de narrar o de hacer literatura de Biel pero que, obviamente, enseguida fueron elaborando su propia línea, trenando su propio estilo y creando su propia trayectoria.

Sin embargo, a pesar de la propia trayectoria de cada uno de los escritores isleños, se mantienen, no obstante, unas características más o menos comunes, en algún momento u otro, en todo el conjunto de autores. Y una de las más importantes ya la hemos destacado, a través de las palabras de Miquel Rayó: el lenguaje. A Caterina Valriu no le cabe duda: «La riquísima prosa de mossèn Antoni M. Alcover deja sentir su influencia en numerosas obras, sobre todo en las publicadas a lo largo de la década 1976-1986. A menudo es un homenaje que el autor —de forma muy consciente— hace a estas historias que tanto le atraen». De hecho, el uso de un lenguaje rico y genuino, que se puede relacionar con el propio de las rondalles, y la dimensión poética del lenguaje que utilizan la mayoría de los escritores isleños son observaciones fáciles de comprobar.

Para aportar una nueva opinión, y en este caso desde fuera, creo oportuno citar un fragmento de un artículo de Teresa Duran en el que cita también este elemento diferenciador y genuino de la literatura de las Islas. Dice Teresa Duran: «*En el lenguaje narrativo de los escritores balears, encuentro siempre el peso de una sólida lengua de transmisión oral. Encuentro, clara y transparente, la tradición rondallística de Jordi d'es Racó o de Francesc d'Albranca, si queréis hilar fino... Se trata, esencialmente, de la manera especial de cebar al lector —cada párrafo un anzuelo, cada capítulo un crescendo— tan propio de la manera de los rondallaires que atraen al oyente no sólo por lo que están explicando, sino también por la manera como lo están explicando. Por la manera de hacer suspirar, entrever, prever, recrear, precipitar o dejar disfrutar de una secuencia. Éste es un ejercicio o, si queréis, una práctica literaria que sólo enseña el oído.*»²

Literatura por encima de todo

Dejo claro, pues, que lo sorprendente de esta literatura es la calidad literaria por encima de todo. Hablo en general, evidente-

attention to how the creative process by those initial daring souls was going.

Some Forty Authors

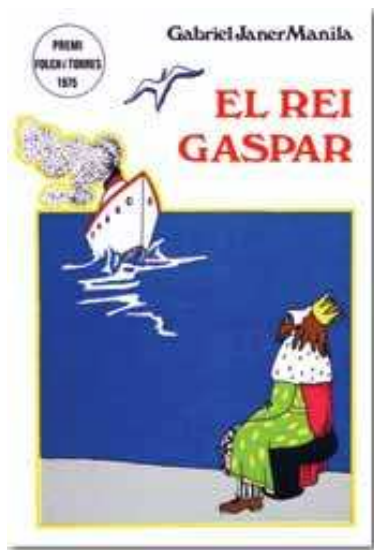
The outcome so far could not have been better. If we look at the global amount of literature produced between 1976 and 2001 (that is during the first twenty-five years of this new literature), we can find a total of over two hundred and fifteen books by some forty authors in the Balearic Islands alone! Forty authors who somehow wrote spurred on by that first way of narrating or writing that Biel had developed, although, needless to say, they immediately started to develop an individual approach, creating their own style and following their own path.

Despite the individual path that each Balearic writer has taken, at some point all of them have shared a set of characteristics. One of the most important has already been highlighted by Miquel Rayó: the language. Caterina Valriu has no doubts on the subject: «The influence of the enormously rich prose of Father Antoni M. Alcover can be felt in numerous books, above all those published throughout the decade from 1976-1986. Often it is a conscious tribute by the author to these tales that held such an appeal for him or her.» Indeed, a rich authentic language with similarities to that of the rondalles and a poetic dimension common to most Balearic writers are easy to confirm.

For a fresh opinion, this time from outside the Balearics, I think it is fitting to quote a fragment of an article by Teresa Duran, where she also mentions this genuine distinguishing aspect of Balearic literature. Teresa Duran says «In the narrative language used by Balearic writers, I can always trace the roots of a firmly established oral tradition. The tradition of folk tales by Jordi des Racó or Francesc d'Albranca are clearly there, if you want to take a subtle look... Basically, we are talking about a particular way of preparing readers: each paragraph acts as a lure, each chapter is a crescendo, so typical of the style of popular Mallorcan storytellers, who attract listeners not just by what they say but by how they say it... by creating a craving to know, by hinting, anticipating, recreating, speeding up the tempo or letting listeners enjoy a succession of events. It is a literary exercise or, if you prefer, a practice that you only learn by listening»⁷

Literature Above All

Thus I would like to make it clear that what is most surprising about Balearic literature is its high standard as such. Obviously I am speaking in general, but it is very surprising that priority is given to the quality of the actual literature much more, for example, than the desire to moralize or teach, which is so typical nowadays. The same quite obviously does not occur in Catalonia, where,

Portada del llibre *El Rei Gaspar* de Gabriel Janer Manila amb il·lustracions de Montserrat Torres, editorial La Galera.

sentit, les novel·les escrites des de les Illes tenen un aire transparent i noble que les fa agradables de llegir sense cap necessitat de pensar què amaguen i quina lliçó ens volen transmetre...

Però no sols el llenguatge és un element comú a molts escriptors illencs. Hi ha temes i missatges d'una gran complexitat entre els escriptors. Un dels que més, la problemàtica ecològica, i diverses situacions pròpies d'una geografia castigada per l'especulació i la corrupció, que han provocat la presència de textos de to reivindicatiu i de suport a les accions de defensa del territori, de la fauna i de la flora del país. Els autors sabien que on més convenia difondre aquests estímuls positius —que no lliçons moralistes— era en els llibres per a infants i joves. És en Miquel Rayó —però no és sol— qui ha tractat i tracta aquests temes amb una sensibilitat extraordinària... En moltes de les seves novel·les, la temàtica ecològica se centra bàsicament en la relació de l'home amb els animals, en la captivitat a què els sotmet i a les diverses formes d'explotació.

Pel que fa als gèneres i les tendències, dins la narrativa illenca hi podem trobar de tot: una vena realista, amb relats sobre la vida quotidiana, les aventures, algunes basades en fets històrics (Pere Morey, Eusèbia Rayó, Miquel Rayó...), alguna altra de misteri i també la que explica la duresa de la guerra, com també el contraban de tabac. Més abundants són les obres que podem classificar com a fantàstiques, l'acció de les quals transcorre en una altra realitat diferent de la normal, on tot és possible. En aquest grup destaquen les obres que refonen els elements propis de les rondalles populars. Recordem que les rondalles han tingut una presència constant entre els ma-

mente. Pero sorprende mucho que se valore mucho más la calidad literaria, que, por ejemplo, las ganas de moralizar o el didacticismo tan propio de la época... No pasa lo mismo en el Principado, sin ningún tipo de duda, donde, exceptuando autores como p.ej. Vallverdú y algún otro, parece que se prioricen los valores y los mensajes positivos y se dejen de lado algunos de los aspectos más formales. En este sentido, las novelas escritas desde las Islas tienen un aire transparente y noble que las hace agradables de leer sin ninguna necesidad de pensar qué esconden y qué lección nos quieren transmitir...

Pero no sólo el lenguaje es un elemento común a muchos escritores isleños. Hay temas y mensajes de una gran complejidad entre los escritores. Uno de los que más es la problemática ecológica, y diversas situaciones propias de una geografía castigada por la especulación y la corrupción, que han provocado la presencia de textos de tono reivindicativo y de apoyo a las acciones de defensa del territorio, de la fauna y de la flora del país. Los autores sabían que donde más convenía difundir estos estímulos positivos —que no lecciones moralistas— era en los libros para niños y jóvenes. Es Miquel Rayó —pero no el único— quien ha tratado y trata estos temas con una sensibilidad extraordinaria... En muchas de sus novelas, la temática ecológica se centra básicamente en la relación del hombre con los animales, en la cautividad a que les somete y a las diversas formas de explotación.

Por lo que se refiere a los géneros y las tendencias, dentro de la narrativa isleña podemos encontrar de todo: una vena realista, con relatos sobre la vida cotidiana, las aventuras, algunas basadas en hechos históricos (Pere Morey, Eusèbia Rayó, Miquel Rayó...), alguna otra de misterio y también la que explica la dureza de la guerra, así como el contrabando de tabaco. Son más abundantes las obras que podemos clasificar como fantásticas, cuya acción transcurre en otra realidad diferente de la normal, donde todo es posible. En este grupo destacan las obras que refunden los elementos propios de las rondalles populares. Recordamos que las rondalles han tenido una presencia constante entre los mallorquines y, según Caterina Valriu, para muchos de los escritores actuales fueron las únicas lecturas en la propia lengua. En esta línea hay que destacar la magnífica trilogía de Miquel Rayó formada por *El raïm del sol i de la lluna* (1983), ya mencionado, *El secret de la fulla d'alzina* (1985) y *La bella ventura* (1986), donde se entremezclan y se reencuentran los personajes de las rondalles mallorquinas y los viejos mitos mediterráneos y las fantasías del mundo céltico. El eco de las rondalles se deja oír en muchos otros libros. A veces los protagonistas de los relatos fantásticos son ani-

with the exception of authors like Vallverdú and one or two others, priority appears to be given to values and positive messages while certain more formal aspects are overlooked. In this sense, novels written in the Balearics have a noble transparent air that makes them pleasant to read, with no need to worry what might underlie them or what lesson they aim to transmit.

The language is not the only feature shared by many Balearic writers. There are themes and messages that reveal common concerns among writers. One theme in particular is ecology, together with different situations typical of a region fraught by speculation and corruption. This has led to protest literature or literature that supports initiatives in defence of the region and its fauna and flora. The authors are aware that these positive stimuli (rather than moral lessons) are best aired in books for children and adolescents. Miquel Rayó (although he is not the only author) has dealt with and deals with these issues with an extraordinary sensitivity. In many of his novels, the ecological theme mainly revolves around the relationship between man and animals, on the captivity to which they are subject and on different forms of exploitation.

As for genres and trends, you can find everything in Balearic narrative literature: realism, with stories about everyday life, adventures (some based on historical events in the case of Pere Morey, Eusèbia Rayó and Miquel Rayó, among others), the odd mystery, and novels that explain the hardships of war or tobacco smuggling. What are most plentiful are novels that might be classified as fantasies: ones that take place in a different reality where everything is possible. Within this group, books that combine features typical of the popular rondalles must be mentioned. It is important to remember that these rondalles have been a constant presence among Mallorcans and, according to Caterina Valriu, for many of today's writers they were the only reading material in their own language. In this particular genre, a special mention must be made of the magnificent trilogy by Miquel Rayó made up of *El raïm del sol i de la lluna* (1983), *El secret de la fulla d'alzina* (1985) and *La bella ventura* (1986), where characters from the Mallorcan rondalles, ancient Mediterranean myths and Celtic fantasies are all combined. Echoes of the rondalles can be found in many other books. Sometimes the protagonists of these fantasies are humanized animals: a legacy of former fables.

In a region where the rondalles are so naturally important, a series of authors must be remembered who have skilfully created a literary corpus by adapting traditional rondalles, even if they have written hardly any work of their own. Without listing them all, I am talking about writers like Caterina Valriu,

llorquins i, segons Caterina Valriu, per a molts dels escriptors actuals varen ser les úniques lectures en la llengua pròpia. En aquesta línia cal destacar la magnífica trilogia de Miquel Rayó formada per *El raim del sol i de la lluna*, ja esmentat (1983), *El secret de la fulla d'alzina* (1985) i *La bella ventura* (1986), on s'entremesclen i es retroben els personatges de les rondalles mallorquines, els vells mites mediterranis i les fantasies del món cèltic. El ressò de les rondalles es deixa sentir en molts altres llibres. A vegades els protagonistes dels relats fantàstics són animals humanitzats, representant l'herència de les faules.

En un país on les rondalles tenen una importància tan natural, no puc deixar d'esmentar tot un seguit d'autors que, si bé pràcticament no han fet obra de creació pròpia, han sabut elaborar —i de quina manera!— un cos literari a base d'adaptar antigues rondalles tradicionals. Em refereixo, sense voler ser exhaustiu, a l'obra de gent com la mateixa Caterina Valriu, Maria de la Pau Janer, Elisabet Abeyà, Ramon Bassa, Iolanda Bonet, Joan Francesc March, Maria Antònia Oliver, Jaume Ordines, Catalina Sala. Quan el relat conjuga en un mateix nivell realitat i fantasia, podem parlar d'una tercera via: el realisme fantàstic, o màgic si voleu. És la narrativa més utilitzada per en Gabriel Janer.

Molts són llibres de creixement i de descoberta de la realitat social per part d'un grup d'adolescents i un dels temes que apareix sovint és el de la superació dels problemes personals del noi o noia protagonistes, com també el dret a la llibertat, una llibertat que sempre cal conquerir, amb coratge i decisió... I, és clar, finalment, trobem també un tema força habitual en les narracions per a joves: l'amor. Janer Manila ha dit més d'una vegada que tota novel·la o tota història no és altra cosa que una història d'amor...

A diferència d'altres literatures, dins la literatura de les Illes s'observen algunes curioses mancances. Per exemple la poca presència d'il·lustradors. Com també la poca presència d'editorials, fet que obliga els escriptors de les Illes a publicar al Principat. Anant més al detall, sorprèn el fet que ningú no hagi conreat la novel·la de ciència-ficció i tan sols un autor ha escrit novel·la diguem-ne policíaca. També és palpable la poca narrativa per a primers lectors i una manca també de la novel·la dita de realisme crític —això potser és una mancança positiva— que tantes planes ha donat al Principat i gairebé gosaria dir que tantes planes ha infectat d'una literatura bastant enganyosa i caricaturesca. Per últim, cal destacar també la poca presència de llibres de poesia infantil, malgrat que alguns dels escriptors esmentats (Gabriel Janer Manila, Miquel Rayó, Ponç Pons...) acostumen a utilitzar un llençatge enormement poètic i de gran lirisme.

Gemma Lluch (Ed.): *De la narrativa oral a la literatura per a infants*. Alzira Bromera, 2000.

males humanizados, reanudando la herencia de las fábulas.

En un país en el que las *rondalles* tienen una importancia tan natural, no puedo dejar de mencionar a toda una serie de autores que, si bien prácticamente no han hecho obra de creación propia, han sabido elaborar —¡y de qué manera!— un cuerpo literario a base de adaptar antiguas *rondalles* tradicionales. Me refiero, sin querer ser exhaustivo, a la obra de gente como la misma Caterina Valriu, Maria de la Pau Janer, Elisabet Abeyà, Ramon Bassa, Iolanda Bonet, Joan Francesc March, Maria Antònia Oliver, Jaume Ordines, Catalina Sala. Cuando el relato combina en un mismo nivel realidad y fantasía, podemos hablar de una tercera vía: el realismo fantástico, o mágico si queréis. Es la narrativa más utilizada por Gabriel Janer.

Muchos son libros de crecimiento y de descubrimiento de la realidad social por parte de un grupo de adolescentes y uno de los temas que aparece a menudo es el de la superación de los problemas personales del chico o chica protagonistas, como también el derecho a la libertad, una libertad que siempre hay que conquistar, con coraje y decisión... Y, claro está, finalmente, encontramos también un tema bastante habitual en las narraciones para jóvenes: el amor. Janer Manila ha dicho más de una vez que toda novela o toda historia no es otra cosa que una historia de amor...

A diferencia de otras literatures, dentro de la literatura de las Islas se observan algunas curiosas carencias, por ejemplo la poca presencia de ilustradores así como la poca presencia de editoriales, hecho que obliga a los escritores de las Islas a publicar en el Principado. Entrando más en detalle, sorprende el hecho de que nadie haya culti-

Maria de la Pau Janer, Elisabet Abeyà, Ramon Bassa, Iolanda Bonet, Joan Francesc March, Maria Antònia Oliver, Jaume Ordines and Catalina Sala. When the story combines reality and fantasy on one same level, a third genre should be mentioned: magic realism. This is the form of narrative most commonly used by Gabriel Janer.

There are many books where a group of adolescents grow up and discover social realities. A common theme is a girl or boy's fight to overcome their personal problems or else the right to freedom: a freedom that must always be earned with courage and decision. Lastly, needless to say, there is also a theme that is very common in literature for younger sectors of society: love. Janer Manila has said more than once that all novels or stories are love stories.

Unlike literature elsewhere, in Balearic literature certain rather intriguing things are missing. For example, there are few illustrators and few publishing houses, so that Balearic writers are forced to publish their work in Catalonia. If we take a more in-depth look, it is surprising that none of the writers has worked on science fiction novels and only one has written what might be termed a detective novel. What is also evident is the lack of narratives for early readers and a lack of novels associated with critical realism (although this gap might be a positive one): a genre to which so many pages have been dedicated in Catalonia and, I would almost dare to say, that has infected so many pages of a rather deceptive, caricature-laden type of literature. Finally, I must also highlight the lack of children's poetry, even though some of the aforementioned writers (Gabriel Janer Manila, Miquel Rayó and Ponç Pons) tend to use a language that is richly poetic and very lyrical.

And now for a final observation: all Balearic writers have, to a greater or lesser extent, combined some of the ingredients mentioned above but, at the same time, new elements have also been introduced that have no doubt enriched a narrative literature that, as I said at the beginning, is one of the soundest and finest in the country. Balearic writers have gradually emerged, imitating or modelling themselves on a few brilliant references, sneaking a quick look at what others were doing and how they were doing it, but at the same time, developing their own individual approach. This is the true value of a literature from a small geographic region that is, at the same time, enormously rich and diverse. And, what is most important, even though the region is a small one, the literature is not locally oriented but just the opposite. Balearic literature looks beyond our borders and it should not feel in any way inferior to similar literature from different parts of Europe. We must see how it evolves, particularly when, from a

I encara una última observació: cada un dels escriptors de les Illes ha combinat més o menys alguns dels ingredients esmentats però, d'altra banda, hi ha aportat nous elements que han suposat, sens dubte, un enriquiment d'una narrativa que com he dit en començar és una de les més sòlides i selectes del país. Els escriptors de les Illes han anat sorgint imitant o emmirallant-se en uns pocs però brillants referents, mirant una mica d'esquitllentes que feien els altres i com ho feien però, alhora, dissenyant una línia particular i pròpia. Aquesta és la riquesa d'una literatura geogràficament petita però enormement rica i diversa. I el que és més important: el fet de ser geogràficament petita no l'ha portada a ser localista, sinó tot el contrari. La literatura de les Illes mira més enllà de les pròpies fronteres i no té res a envejar a literatures similars d'arreu d'Europa. Caldrà veure com anirà evolucionant, oïmes quan, a partir d'un determinat moment, les trajectòries personals dels escriptors que la coneixen es van allunyant ja d'aquella complicitat inicial i van encetant nous camins i noves formes.

Estudiosos, crítics i investigadors

Deixant de banda ara el col·lectiu d'escriptors, a les Illes es dona un fenomen que no trobem en altres literatures, si més no d'una forma tan abundosa: l'existència i la presència d'un seguit de gent, estudiosos i crítics del llibre infantil —generalment vinculats a la universitat— interessats en la literatura infantil com a objecte d'estudi. La densitat d'estudiosos per metre quadrat a les Illes supera amb escreix la densitat existent en altres comunitats i és sorprenent constatar aquest fet, que confirma la nostra opinió que estem davant una literatura rica i sòlida. Aquesta riquesa i solidesa es constata en l'enorme i constant organització de jornades, cursos, publicacions periòdiques, llibres d'assaig, debats... amb l'objectiu tant de difondre la pròpia literatura com d'estudiar-ne els aspectes que la relacionen amb altres.

En aquesta línia hem de destacar *L'aventura de llegir*, una publicació anual de l'Obra Cultural Balear que —des de fa setze anys— arriba a les escoles i els instituts de Mallorca amb ressenyes i articles sobre literatura infantil i juvenil. També el *Butlletí del Seminari de Literatura Infantil i Juvenil*, quadernet bianual que tracta de temes monogràfics... publicat per l'ICE de la UIB i la Fundació Barceló... Cal destacar també la revista *L'Arc*, el quadern informatiu de l'ICE que ha tret excel·lents monogràfics sobre literatura infantil i juvenil als números 8 (març del 1999), 12 (febrer del 2001) i 15 (març del 2002). També la revista *Lluc*, dirigida pels Missioners dels Sagrats Cors, ha donat sucosos i interessants articles i monogràfics sobre aquests mateixos temes.

Però no tot s'acaba amb les publica-

vado la novela de ciencia-ficción y tan sólo un autor haya escrito una novela digamos policíaca. También es palpable la poca narrativa para primeros lectores y una falta también de la novela llamada de realismo crítico —eso quizás es una carencia positiva— que tantas páginas ha dado al Principado y casi osaría decir que tantas páginas ha infectado de una literatura bastante engañosa y caricaturesca. Por último, cabe destacar también la poca presencia de libros de poesía infantil, aunque algunos de los escritores mencionados (Gabriel Janer Manila, Miquel Rayó, Ponç Pons...) suelen utilizar un lenguaje enormemente poético y de gran lirismo.

Y aún una última observación: cada uno de los escritores de las Islas ha combinado más o menos algunos de los ingredientes mencionados pero, por otra parte, ha aportado nuevos elementos que han supuesto, sin duda, un enriquecimiento de una narrativa que, como he dicho al principio, es una de las más sólidas y selectas del país. Los escritores de las Islas han ido surgiendo imitando o reflejando unos pocos pero brillantes referentes, mirando un poco de reojo qué hacían los otros y cómo lo hacían pero, al mismo tiempo, diseñando una línea particular y propia. Ésta es la riqueza de una literatura geográficamente pequeña pero enormemente rica y diversa. Y lo que es más importante: el hecho de ser geográficamente pequeña no la ha llevado a ser localista, sino todo lo contrario. La literatura de las Islas mira más allá de las propias fronteras y no tiene nada que envidiar a literaturas similares de toda Europa. Habrá que ver cómo irá evolucionando, sobre todo cuando, a partir de un determinado momento, las trayectorias personales de los escritores que la cultivan se van alejando ya de aquella complicitad inicial y van empezando nuevos caminos y nuevas formas.

Estudiosos, críticos e investigadores

Dejando de lado ahora el colectivo de escritores, en las Islas se da un fenómeno que no encontramos en otras literaturas, por lo menos no de manera tan abundante: la existencia y la presencia de una serie de gente, estudiosos y críticos del libro infantil —generalmente vinculados a la universidad— interesados en la literatura infantil como objeto de estudio. La densidad de estudiosos por metro cuadrado en las Islas supera con creces la densidad existente en otras comunidades y es sorprendente constatar este hecho, que confirma nuestra opinión de que estamos ante una literatura rica y sòlida. Esta riquesa y solidez se manifiesta en la enorme y constante organización de jornadas, cursos, publicaciones periódicas, libros de ensayo, debates... con el objetivo tanto de difundir la propia literatura como de estudiar los aspectos que la

certain moment in time, the individual paths of the writers of this literature move away from those initial shared interests and begin to search out new roads ahead and new forms.

Academics, Critics and Researchers

Moving on from the writers themselves, in the Balearic Islands a strange phenomenon occurs that cannot be found in the case of other literature, at least not to such an extent. That is the existence of a series of people, academics and critics of children's literature (generally associated with the university) who are interested in children's literature as a field of study. The number of scholars of children's literature per square metre in the Balearics is far higher than that of other Spanish regions. It is surprising to verify this fact, confirming our opinion that this is a rich, well-established field of literature, proven by the huge number of seminars, courses, regular publications, books of essays and debates that are constantly being organized in order to make Balearic literature known to people and study aspects that tie it in with literature from elsewhere.

In this respect, a special mention must be made of *L'aventura de llegir*⁹, a yearly publication by the Obra Cultural Balear¹⁰ which has been distributed among primary and secondary schools in Mallorca for sixteen years, with commentaries and articles on literature for children and adolescents. Another example is the *Butlletí del Seminari de Literatura Infantil i Juvenil*¹¹, a biannual booklet with monographic themes published by the University of the Balearic Islands' Institute for Educational Sciences and the Barceló Foundation. Another magazine worth mentioning is *L'Arc*: an informative booklet by the Institute for Educational Sciences with first-class monographic editions on literature for children and adolescents in issues 8 (March 1999), 12 (February 2001) and 15 (March 2002). Likewise the magazine *Lluc*, run by the Missionaries of the Sacred Heart, has also featured fascinating articles and monographic issues on these themes.

These regular publications are not all, though. From a certain point in time, scholars of the subject, often without other points of reference, dedicated their efforts to essays and, obviously, to research. This is the case of Caterina Valriu, who in 1994 published the first *Història de la literatura infantil i juvenil catalana*¹² (published by Editorial Pirene): a book that systematizes and classifies in chronological order all Catalan literature of this kind from the end of the last century until today, comparing it with contemporary literature in the West. In 1995, Gabriel Janer Manila published *Literatura infantil i experiència cognitiva*¹³ (published by Editorial Pirene), which compiles articles

cions periòdiques, sinó que a partir d'un moment determinat els estudiosos, sovint sense altres punts de referència, dediquen els seus esforços a l'assaig i, és clar, a la investigació. És el cas de Caterina Valriu, que el 1994 publica la primera *Història de la literatura infantil i juvenil catalana* (Editorial Pirene) llibre que ordena i sistematitza tota la producció catalana des de final del segle passat fins a l'actualitat, i al mateix temps la compara amb la producció occidental coetània. El 1995, Gabriel Janer Manila publica *Literatura infantil i experiència cognitiva* (Editorial Pirene), que és un recull d'articles i conferències que tracten el tema des de diversos angles. Un any abans Ramon Bassa havia publicat la seva tesi doctoral: *Literatura infantil catalana i educació (1939-85)* (Editorial Moll), obra que l'any següent fou complementada amb *Literatura infantil, missatge educatiu i intervenció socio-educativa*, una acurada anàlisi de la ideologia que vehiculen els llibres en català per a infants i joves. El 1998 apareix *Educació ambiental i llibres per a infants i joves* (Dí7 edicions), que analitza sobretot dos aspectes de la relació entre la literatura i l'educació poc estudiats fins ara: d'una banda, el paper de la temàtica ambiental en la literatura per als lectors més joves; de l'altra, les possibilitats de la literatura com a recurs en programes d'educació ambiental. Finalment, l'any 1998 va veure la llum l'estudi de Caterina Valriu *Influència de les rondalles en la literatura infantil i juvenil catalana actual* (Editorial Moll), una anàlisi de l'ús (ideològic, estètic, estructural, etc.) que els autors moderns fan dels vells temes i personatges de les rondalles per tal de valorar, entre altres coses, de quina manera el món de les rondalles populars ha influït en els escriptors.

No podem oblidar, tampoc, la tasca del Seminari de Didàctica del Català ICE-CENC, que des de fa anys publica uns excel·lents llibres de didàctica de la llengua i la literatura amb monografies pràctiques i ben elaborades sobre la manera de treballar a l'escola la novel·la negra, la d'aventures, la fantàstica i de ciència-ficció, els còmics o els diversos gèneres de la literatura popular (rondalles embarbussaments, endevinalles, cançons, etc.).

No vull acabar aquest apartat d'eines i recursos sense esmentar l'existència del premi Guillem Cifre de Colònia, de narrativa infantil i juvenil, convocat per la Fundació Guillem Cifre de Colònia. Les novel·les guanyadores han estat publicades per La Galera, i enguany s'ha arribat ja a la vint-i-cinquena convocatòria. La fidelitat de molts autors de parla catalana ha permès convertir aquest premi, un premi petit al costat dels que patrocinen les grans empreses editorials, en un premi que gaudeix de bona salut i que ha donat obres d'interès que han estat molt llegides arreu.

relacionan com otras.

En esta línea tenemos que destacar *L'aventura de llegir*, una publicació anual de la Obra Cultural Balear que —desde hace dieciséis años— llega a las escuelas y a los institutos de Mallorca con reseñas y artículos sobre literatura infantil y juvenil. También el *Butlletí del Seminari de Literatura Infantil i Juvenil*, cuadernillo bidual que trata temas monográficos... publicado por el ICE de la UIB y la Fundación Barceló... Cabe destacar también la revista *L'Arc*, el cuaderno informativo del ICE que ha sacado excelentes monográficos sobre literatura infantil y juvenil en los números 8 (marzo de 1999), 12 (febrero del 2001) y 15 (marzo del 2002). También la revista *Lluc*, dirigida por los Misioneros de los Sagrados Corazones, ha publicado jugosos e interesantes artículos y monográficos sobre estos mismos temas.

Pero no todo se acaba con las publicaciones periódicas, sino que a partir de un momento determinado los estudiosos, a menudo sin otros puntos de referencia, dedican sus esfuerzos al ensayo y, claro está, a la investigación. Es el caso de Caterina Valriu, que en 1994 publica la primera *Història de la literatura infantil i juvenil catalana* (Editorial Pirene), libro que ordena y sistematiza toda la producción catalana desde finales del siglo pasado hasta la actualidad, y al mismo tiempo la compara con la producción occidental coetánea. En 1995, Gabriel Janer Manila publica *Literatura infantil i experiència cognitiva* (Editorial Pirene), que es una recopilación de artículos y conferencias que tratan el tema desde diferentes ángulos. Un año antes Ramon Bassa había publicado su tesis doctoral: «*Literatura infantil catalana i educació*» (1939-85) (Editorial Moll), obra que al año siguiente fue complementada con *Literatura infantil, missatge educatiu i intervenció socio-educativa*, un esmerado análisis de la ideología que vehiculan los libros en catalán para niños y jóvenes. En 1998 aparece *Educació ambiental i llibres per a infants i joves* (Dí7 Ediciones), que analiza sobre todo dos aspectos de la relación entre la literatura y la educación poco estudiados hasta ahora: por una parte, el papel de la temática ambiental en la literatura para los lectores más jóvenes; por otra parte, las posibilidades de la literatura como recurso en programas de educación ambiental. Finalmente, en el año 1998 vio la luz el estudio de Caterina Valriu *Influència de les rondalles en la literatura infantil i juvenil catalana actual* (Editorial Moll), un análisis del uso (ideològic, estètic, estructural, etc.) que los autores modernos hacen de los viejos temas y personajes de las rondalles con el fin de valorar, entre otras cosas, de qué manera el mundo de las rondalles populares ha influido en los escritores.

Tampoco podemos olvidar la tarea del

and conferences that take different approaches to the subject. One year before Ramon Bassa had published his doctoral thesis: *Literatura infantil catalana i educació (1939-85)*¹⁴ (published by Editorial Moll), complemented the following year by *Literatura infantil, missatge educatiu i intervenció socio-educativa*¹⁵ a careful analysis of the ideologies transmitted in Catalan literature for children and adolescents. In 1998 *Educació ambiental i llibres per a infants i joves*¹⁶ (published by Dí7 edicions) appeared, which mainly analyses two aspects of the relationship between literature and education that had not been given much attention until now: the role of the environment as a theme in literature for younger readers and the possibilities that literature offers as a resource in environmental education programmes. Finally, in 1998 a study by Caterina Valriu was published entitled *Influència de les rondalles en la literatura infantil i juvenil catalana actual*¹⁷ (published by Editorial Moll): an analysis of the use (ideological, aesthetic, structural etc.) that modern authors make of ancient themes and characters from popular rondalles to assess, among other things, how the world of the rondalles has influenced writers.

Neither should we forget the work of the Seminari de Didàctica del Català¹⁸ ICE-CENC, which has for years published first-class teaching materials on language and literature with practical, well-designed monographic editions on how to work in schools on detective novels, adventures, fantasies, science fiction, comics and different types of popular literature (*rondalles*, tongue twisters, riddles, songs etc.).

Before I conclude this section on tools and resources, I must mention the Guillem Cifre de Colònia Award for Narrative Literature for Children and Adolescents, organized by the Guillem Cifre de Colònia Foundation. The winning novels have been published by La Galera and this year is the twenty-fifth edition. Thanks to the loyalty of many Catalan-speaking authors, the award (a small one compared with others sponsored by big publishing houses) has become a well-established event, leading to the emergence of many interesting works of literature that have been widely read everywhere.

I will refrain from finishing with a conclusions section. It was not my intention, since I believe that Balearic literature for children and adolescents is a literature in a state of permanent evolution with a clear desire to continue bearing positive fruit. The results of the first twenty-five years have been very successful and very ambitious, despite the occasional shortcoming that I have commented on, and they confirm the opinion with which I began this article: that literature for children and adolescents in the Balearics (particularly, needless to say,

Portada del llibre *El secret de la fulla d'alzina*, Miquel Rayó, La Galera, 1985.

M'abstinc d'acabar amb un apartat de conclusions —tampoc no era la meua pretensió—, ja que crec que la literatura infantil i juvenil de les Illes és una literatura en permanent evolució i amb una clara pretensió de continuar donant excel·lents fruits. Els seus primers vint-i-cinc anys se salden amb resultats molt bons i carregats d'ambició —malgrat algunes mancances que ja he comentat— i que permeten confirmar l'opinió amb què he iniciat aquest text, que la literatura infantil i juvenil de les Illes, especialment, és clar, la que es fa a Mallorca, és d'una qualitat i d'un interès difícils de trobar, globalment, en d'altres literatures. Sense cap pretensió d'haver fet una valoració en profunditat, m'ha agradat poder col·laborar a fer-la ressaltar i a difondre-la una mica més. Si Miquel Rayó deia referint-se a en Biel Janer Manila que *no es pot fer literatura banal després d'ell...* jo crec que els escriptors illencs saben que no poden fer ni fan ni faran literatura banal després de vint-i-cinc anys amb tan bons resultats. Per molts anys! ♦♦

NOTES

(1) VALRIU, Caterina (2002). «La literatura infantil i juvenil a les Illes Balears». Pròleg a *Guia de la literatura infantil i juvenil de les Illes Balears*. Mallorca: Conselleria d'Educació i Cultura/Moll.

(2) DURAN, Teresa. «Llegir les Illes de Barcelona estant». Lluç 770 (set./oct. 1992).

Seminario de Didáctica del Catalán ICE-CENC, que desde hace años publica unos excelentes libros de didáctica de la lengua y la literatura con monografías prácticas y bien elaboradas sobre la manera de trabajar en la escuela la novela negra, la de aventuras, la fantástica y de ciencia-ficción, los cómics o los diversos géneros de la literatura popular (*rondalles* trabalenguas, adivinanzas, canciones, etc.).

No quiero acabar este apartado de herramientas y recursos sin mencionar la existencia del premio Guillem Cifre de Colonya, de narrativa infantil y juvenil, convocado por la Fundación Guillem Cifre de Colonya. Las novelas ganadoras han sido publicadas por La Galera, y este año se ha llegado ya a la vigésimo quinta convocatoria. La fidelidad de muchos autores de habla catalana ha permitido convertir este premio, un premio pequeño al lado de los que patrocinan las grandes empresas editoriales, en un premio que goza de buena salud y que ha dado obras de interés que han sido muy leídas.

Me abstengo de acabar con un apartado de conclusiones —tampoco era mi intención—, ya que creo que la literatura infantil y juvenil de las Islas es una literatura en permanente evolución y con una clara pretensión de continuar dando excelentes frutos. Sus primeros veinticinco años se saldan con resultados muy buenos y cargados de ambición —a pesar de algunas carencias que ya he comentado— y que permiten confirmar la opinión con que he iniciado este texto, de que la literatura infantil y juvenil de las Islas, especialmente, claro está, la que se hace en Mallorca, es de una calidad y de un interés difíciles de encontrar, globalmente, en otras literaturas. Sin ninguna pretensión de haber hecho una valoración en profundidad, me ha gustado poder colaborar a hacerla resaltar y a difundirla un poco más. Si Miquel Rayó decía refiriéndose a Biel Janer Manila que «no se puede hacer literatura banal después de él...», yo creo que los escritores isleños saben que no pueden hacer, ni hacen, ni harán literatura banal después de veinticinco años con tan buenos resultados. ¡Enhorabuena! ♦♦

NOTAS

(1) VALRIU, Caterina (2002). «La literatura infantil i juvenil a les Illes Balears». Pròleg de la *Guia de la literatura infantil i juvenil de les Illes Balears*. Mallorca: Conselleria d'Educació i Cultura/Moll.

(2) DURAN, Teresa. «Llegir les Illes de Barcelona estant». Lluç 770 (set./oct. 1992).

Butlletí informatiu de les V Jornades del llibre infantil i juvenil en llengua catalana, 1999

Mallorcan literature) is characterized by high standards and an interest appeal that are hard to find, generally speaking, in other literatures. Without aspiring to offer an in-depth analysis of the subject, I am grateful to have collaborated in highlighting the importance of this literature and in helping to make it a little more widely known. Miquel Rayó said, in reference to Biel Janer Manila, that after *Janer Manila*, *banal literature is impossible*. After twenty-five years of such good results, I believe Balearic writers know that they cannot create, do not create and will not create literature that is banal. May it last for many years! ♦♦

NOTES

(1) A Guide to Literature for Children and Adolescents in the Balearic Islands

(2) Traditional Mallorcan folk tales

(3) VALRIU, Caterina (2002). «La literatura infantil i juvenil a les Illes Balears» [Literature for Children and Adolescents in the Balearic Islands]. Prologue to *Guia de la literatura infantil i juvenil de les Illes Balears*. Mallorca. Published by the Department for Educational and Cultural Affairs/Editorial Moll.

(4) King Gaspar

(5) Abbreviated version of Gabriel

(6) The Grapes of the Sun and the Moon

(7) DURAN, Teresa. «Llegir les Illes de Barcelona estant» [Reading the Balearic Islands from Barcelona]. Lluç 770 (Sept/Oct. 1992).

(8) The Secret of the Holm Oak Leaf

(9) The Reading Adventure

(10) An association for the promotion of the Catalan culture and language

(11) Bulletin of the Seminars on Literature for Children and Adolescents

(12) History of Catalan Literature for Children and Adolescents

(13) Children's Literature and Cognitive Experiences

(14) Catalan Literature for Children and Education

(15) Children's Literature, Educational Messages and Social and Educational Intervention

(16) Environmental Education and Literature for Children and Adolescents

(17) The Influence of Mallorcan Folk Tales in Today's Catalan Literature for Children and Adolescents

(18) Catalan Educational Seminars